

Türk ve Kürt Meselesi

Dr. İsmet Konak

Türk Ocağı'nın kurucularından Ahmet Ferit Tek Millî Meşrutiyet Fırkası, Millî Türk Fırkası gibi siyasî oluşumlarda öncü olmuş, Damat Ferit Paşa kabinesinde nafia yani bayındırlık bakanlığı yapmış ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk içişleri bakanı olma payesini elinde bulundurmuş sıra dışı portrelerden biridir. 29 Temmuz 1919 tarihli İfham gazetesinde kendisiyle yapılan bir röportaj neşredilmişti. "Türk ve Kürt Meselesi" adlı röportajda Ahmet Ferit Bey, Kürt meselesinin ana hatlarını kendi perspektifiyle çizmekte ve bir çözüm modeli sunmaktaydı. Her ne kadar "bağımsızlık" fikrine sıcak bakmasa da Ferit Tek, Kürtlerin doğal olarak millî bir hayatı düşlediklerini ve bu hayatı tasavvur eden belleğe de müsamaha gösterilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu açıdan Kürt dilinin mekteplerde, mahkemelerde yani kamusal alanda "hukuksal" olarak tanınmasını talep etmektedir. Ahmet Ferit Bey, Kürtlere sosyal ve kültürel haklar sağlanırsa, "iftirak (ayrılık) temayülâtına" da gerek kalmayacağını ileri sürmektedir. Bahsi geçen röportajda Ermeni halkının neredeyse "müşterek düşman" olarak lanse edildiği ve bir İslam kardeşliği tahayyül edildiği bilinmelidir. Bu açıdan tabii ki röportajda geçen her fikrin tarafımızda kabul edilmediğini dile getirmek istiyoruz.

"Kürdistan" sözcüğünü kullanmaktan imtina etmeyen, Türkçü-İslamcı tutuma sahip bir devlet adamının veya yazarın söz konusu röportajı, günümüz devlet erkânına bir yol veya formülasyon sunması açısından dikkate değerdir. Adeta 100 yıldır yaşanan Türk-Kürt savaşına son vermek için "icmalî" bir reçete niteliğindedir. Bu reçete, Türk aydınının bir asır sonra ne kadar "müfrit bir şovenizme" yenik düştüğünün de emaresidir. Zikrettiğimiz röportajın Osmanlıcasını okuyucular için şu şekilde Latinize ettik:

"Kürtlerin iftirakçı ameller besledikleri, istiklâl arkasında koştukları rivayet ediliyor. Buna dair malûmatınız var mıdır?"

-Heyet-i vükelada bulunduğum esnada bu mesele hakkında bazı muhaberat vuku buldu. Bazı müzakerat cereyan etti. Kati mukarrerat ittihaz edilemedi. Ale'l-usul...! Fakat şu anlaşıldı ki zamanın ortaya attığı meseleler arasında bir de Kürt meselesi vardır.

Bu mesele nedir? Benim anladığıma göre şöyle: biz bugünkü Türkiye'nin-Wilson Prensipleri Türkiye'sinin- hudutlarını muhtasaran şöyle çiziyoruz:

garben sabık Edirne vilayeti hudutları, Adalar Denizi; şimalen Karadeniz; şarken Kars'tan Kerkük'e giden eski hudutlarımız; cenuben de Kerkük'ten Antalya'ya kadar Türk-Arap hadd-i fasıl-ı millisi.

Bu hududun içerisinde yalnız Türk değil, Kürtler de var. Bilhassa birkaç şark vilayetimizde. Biz bu Kürtleri kendimizden camia-i Osmaniyemizden addediyoruz. Yalnız biz değil, Avrupalılar da bu fikirde. Geçenlerde Frenk gazetelerinin mütalaatını okumuşsunuzdur. Kürt'ü Türk'ten tefrika lüzum görmediler. Onlar Kürt hayat-ı milliyesini Garp düsturlarından ziyade İslam desatir-i içtimaiyesine tabi gördükleri için Kürtlüğü Türklüğün mütemmimi sayıyorlar.

Avrupalıların hakları vardır. Hakikat böyledir. Kürt kavmi ekseriyet itibariyle hatta Türk kadar Garp efkârına tabi olmamıştır. Bu fikrimi Kürt kardeşlerimizin bir hakaret telakki etmemesini niyaz ederim. Bu hâl bir nakise-i milliye değildir. Vaziyet-i coğrafya eseridir. Denizler ve sahiller dünyanın en büyük terakki ve tekamül vasıta-i nakliyeleridir. Deniz kenarında yaşayanların gözleri daha çabuk efkâr ve amal-i hariciyeye açılır. Dahilinde yaşayanlar daima her şeyde biraz geri kalırlar. Bu hususta Kürt'ün Türk'ten farkı yoktur. Deniz kenarlarında yaşamayan Türk'ün de Kürt'ten medeniyette ileride bulunduğunu kimse iddia edemez. Hülâsa bu bir muhit meselesidir. Ve bundan dolayıdır ki safvet saikasıyla cemiyetine, diyanetine ve Türk kardeşine merbuttur. Hakan-ı esbak devrinde Kürtlüğün makam-ı celil-i hilafete ve saltanata gösterdiği o fart-ı merbutiyet ne idi? Meşrutiyet cahilleri demokrasi yapacağız diye rüesayı darıltarak anane-i sadıkayı ihlal ettiler. Hatta zaman geldi, meşrutiyet valileri gördük ki Kürt'ü tedip için Ermeni'ye silah tevzi etti. Böylece devr-i meşrutiyet, Kürt mahiyetini lüzumsuz ve cahil izâcât ile bizden dil-gîr ve tenfir etti. Bununla beraber o metin rabıta-i İslamiye yine paydar kaldı. El'an bugün resmen aldığımız malumat bunu teyit ediyor. Bugün Kürdistan'da yaşayan ruh yine sadakat ve muhabbet ruhudur. Padişaha sadakat ve Türk kardeşe muhabbet, kim ne derse desin esas budur!

İnkâra lüzum yok, bir kısım ekalliyet var ki Garp düsturlarına tebean Kürtlüğe de millî, medenî istiklâl istiyor. Bu fikri takip edenlerin merkezleri İstanbul'dadır. Bazı vilayet merkezlerinde şubeleri mevcuttur. Musul'da Saddeddin Seyyid Mahmud namında birinin bir Kürt emareti tesisine kıyam etmiş olduğu da maruf. Ecnebi propagandası dahi bu hareketi körüklüyor. Bu da pek tabiidir. Çünkü maksadı müttehit kitleyi parçalamaktır. Parçala ve hükmet!

Bu düstur cihangirlik kavâid-i esasiyesindendir. İşte Kürt meselesinin bugünkü hâli budur.

Buna karşı takip edeceğimiz hatt-ı hareket ne olmalıdır? Zat-ı alinizin fikri nedir?

Evet, buna karşı takip edeceğimiz hatt-ı hareket ne olmalıdır? Nasıl bir karar ve nasıl bir meslek?

Bunu söyler söylemez gözümüzün önünden bir hâsıla, bir hâsıla-i millîye geçmemek kabil değil. Arap meselesi, Arap faciası! O ne kadar sehlü'l-hall (halli kolay -İ.K.) bir mesele-i siyasîye idi. İzan ve mana, emsal-i mevcudeye müstenit bir karar, sonra hüsn-ü niyet ve azm ile o karara mutavaat! Meseleyi senelerce halle kâfi idi. Halbuki şu basit mesele cahil ve na-ehil ellerde ne fecaatlere munkalip oldu? Vaktiyle sekiz sene evvel yine İfham'ın sütunlarında Araplara demiştim: milletinize, lisanınıza, içtimaî varlığınıza hatta vatanınıza sahip olunuz. Ben bir Türk olarak diyorum ki, 'leküm darüküm ve li diyar! (sizin eviniz size, bizim diyarımız bize-İ.K.)'. Bu politikayı İttihat ve Terakki siyasiyunu da kabul etmiş gibi göründüler. Fakat onun dar zihniyeti, Cemal Paşa'nın mecnun seciyesi bu kararı da alt üst etti. Ve bildiğimiz feci neticeler meydana çıktı.

Kürt meselesinde de fikrimce hatt-ı hareketimiz bu olmalıdır: Kürtler henüz Suriyeliler derecesinde denilse de kısmen hayat-ı millîyelerine sahip olmaya müstenittirler. Onların bu ihtiyaca müstenit hakları sarahaten tanınmalıdır.

Ben bu fikrimi meclis-i vükelada müdafaa ettim. Tetkik-i mesele için bir encümen teşkil olunmuştur. Fakat ale'l-usul, bir karara rabt olunmadı zan ederim. Kürt arazisinde Kürtler'in hakk-ı millisi, mahkemelerde ve mekteplerinde lisan-ı mahallinin hakk-ı tedrisi... İlä-âhir, bunlar yarının düsturları, fakat bugün Türk ve Kürt münasebet-i dostanesi için akt edilecek muahede-i milliyenin de esaslarıdır. Basiretkâr bir hükümet bu kaideyi bir düstur olarak kabul ve ilan eylemelidir. İftirak temayülâtının önüne böyle geçilir. Çünkü iftirakçılar, istiklâlperestçiler için de en kaideli yol budur. Kürtlüğün menafi-i milliyesi temin edildikten sonra kendileri için en nafi şekli-i hükümet-i umumisi büyük Türk kitlesi arasında kalmaktır. Kürtlük hâlde ve istikbalde düşman-ı millisine karşı bizden göreceği müzaheretini hiçbir unsurdan, hiçbir ecnebi milletten görebilir mi? Kürt mütefekkirlerine rica ediniz, biraz Arap milliyetperverleriyle hatta İslamlarıyla değil Katolikleriyle temasa gelsinler. Dürbîn Araplar bile bir yol bulup Türklerle müttefikân yaşamaya çare

arıyorlar. Şehinşahiliğin iadesini istiyorlar. O Araplar ki bir hamlede Yahudilik, Siyonistlik meselesini kökünden hallediyordular. Halbuki Kürtlüğün mühim bir de Ermenilik derdi vardır. Öyle bir dert ki ona çaresiz olmak için bir millet değil birkaç millet ittifak etse yeri vardır. Binaenaleyh bence Türk-Kürt meselesi iki tarafın menfaati için bir kardeş meselesi, bir aile meselesi halinde kalmalı. Katiyen bir mesele-i siyasiye ve ecnebiye mahiyetini iktisap etmemelidir. Aksi halde biz Türkler, mutazarrır oluruz. Fakat Kürtler, yalnız zararla kalmazlar; belki dinlerini ve milliyetlerini külliye kaybederler. 'Erişir menzil-i maksuduna aheste giden!.' değil mi?"

Kaynak: <http://sendika63.org/2019/03/turk-ve-kurt-meselesi-538026/>, Erişim Tarihi: 16-03-2019.